

gauw te oppervlakkig, iedere retoriek hol, het gevoel onoprecht; ten slotte vindt hij zichzelf niet aantrekkelijk op het toneel. Daardoor komt het bij hem in deze context tot een opeenhoping van expressie, die zich incidenteel in een uitbarsting ontaardt; expressionistisch theater bestaat slechts in de Duitse taal. Wonderlijk genoeg lukt het de Duitse acteur, misschien als enige van de Europese toneelspelers, vanuit deze positie, vat te krijgen op de zo uiteenlopende elementen van het theater en deze gewetensvol en harmonisch te verbeelden - het lukt hem zelfs wonderbaarlijk vaak. Duitse acteurs hebben, of hadden, altijd een dramaturgisch bewustzijn en in het beste geval een verantwoordelijkheidsgevoel voor het geheel. Daarom en niet alleen vanwege de miljoenen subsidie en de - nog - verbazingwekkend vele toeschouwers, zijn zijn Europese collega's jaloeers op hem.

Investeren

In deze onvermijdelijk vereenvoudigde en generaliserende opsomming heb ik de kenmerkende bijzonderheden van het komische talent achterwege gelaten, omdat ik een onverbeterlijke 'tragicus' ben. Het gaat erom deze rijkdom aan uitdrukkingsmiddelen, deze verschillende bijdragen aan het Europese theater te leren kennen, wil men het in zijn volle omvang kunnen overzien; het gaat erom van elkaar te leren, zich te laten beïnvloeden, wanneer men zijn kunst vervolmaken wil; maar het gaat erom haar niet te verknoeien.

Natuurlijk zijn er gemeenschappelijke tradities en impulsen; het bijzondere van het Europese theater ligt in het in gelijke mate aanwezig zijn van rituele, voor-historische, mimische en sterk pre-rationele elementen naast hoogontwikkelde rationale, intellectuele, literaire en constructieve vormen. Betreft men daarbij ook nog het openstaan voor muziek, dans, schilderkunst en architectuur, dan presenteert het Europese theater als geheel zich als de indrukwekkendste manifestatie van theatrale vaardigheden van de mens die er bestaat. Hoewel ik, zoals u merkt, wat betreft het theater een eurocentrist ben, meen ik dat het zonder het lokale, individuele, regionale karakter alleen maar een holle frase is.

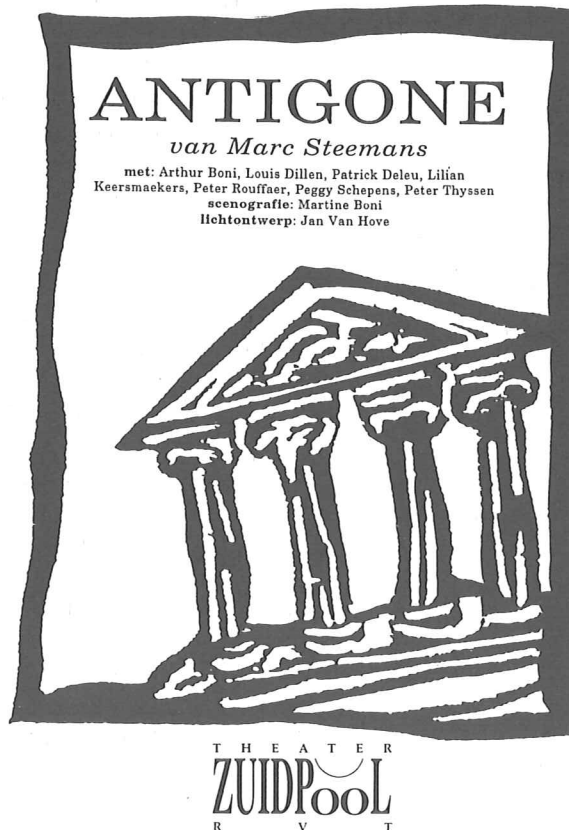
Deze culturele prestatie van de Europese geest torst nu naast zijn oeroude geschiedenis nog een andere last: het is de

meest gecompliceerde, arbeidsintensieve en moeilijk te organiseren kunstvorm en kost daarom veel geld. Altijd is het theater, meer dan andere kunsten, aangewezen op subsidie, zoals dat tegenwoordig heet. In het oude Athene werd het bezoek aan het theater zelfs gesubsidieerd. Wanneer, zoals wij tegenwoordig overal in Europa kunnen zien, om economische redenen op de kunsten en speciaal op het theater bezuinigd wordt, is dat stellig populair en gemakkelijk te motiveren, maar desondanks een schadelijke politiek. De immense problemen waar de mensheid voor staat, zijn kennelijk niet met de ratio van economisch voordeel en met het vertrouwen in de kracht van het markmechanisme op te lossen. Noodzakelijke ecologische oplossingen hebben, om uitgevoerd te kunnen worden, een breed cultureel bewustzijn van het publiek nodig. Daarom is investeren in de cultuur een directe investering in de overlevingskansen van de mensheid. Laten wij ons daarom hoeden voor kortzichtige beslissingen.

Het Europese theater mag dan misschien zijn centrale rol in het cultuurbe-

wustzijn van Europa verloren hebben, het is desalniettemin één van de belangrijkste uitingen van zijn culturele identiteit - en zijn rol is nog lang niet uitgespeeld. De toekenning van de Erasmusprijs 1993 aan een vertegenwoordiger van deze kunst zie ik als een bevestiging van dit culturele belang en als een uitdaging de strijd om het overleven van het theater voort te zetten. Daarom neem ik hem dankbaar en ontroerd in ontvangst.

Peter Stein

3 (première), 4, 5, 11, 12, 16, 19, 23, 26, 30 en 31 maart, 1, 2, 13, 15, 16 om 20.00u
17 april 1994 om 15.00u
IN THEATER ZUIDPOOL, LANGE NOORDSTRAAT 11, 2000 ANTWERPEN
Zuidpool: 03/231 57 58 - fnac: 03/231 20 56 - eku: 03/233 71 60

In CC Tessenderloo (8/3), CC Neerpelt (9/3), CC Hamme (17/3), CC Heusden-Zolder (18/3),
CC Heist o/d Berg (24/3), Antigone, Kortrijk (6 v/m 9/4), Minnepoort Leuven (19/4)